

Přínos pěstounské péče pro dítě

Po 30leté praxi se osměluji podělit se o některé ze svých poznatků. Mám totiž to štěstí, že ve své osobě mohu spojit roli biologického otce, pěstouna, pediatra a ředitele ústavu pečujícího o malé děti.

Přirozeně vyrůstá lidské mládě s těmi, kteří se podíleli na jeho stvoření. Žel, od pradávna je některým dětem toto privilegium odepřeno. Nejblíží náhradní formou je potom adopce dítěte, kde osvojitel zcela substituuje biologického rodiče; a to se všemi právy a povinnostmi. Ne každému dítěti je však možno najít adoptivní rodiče. Žadatel o adopci totiž (aniž bych se jej chtěl jakkoliv dotknout) primárně řeší „já chci dítě“; tedy řeší problém uspokojení naplnění rodičovství. Další institut blízký rodině představuje pěstounská péče, která v § 958–970 nového Občanského zákoníku, uvedeného ve Sbírce zákonů pod číslem 89/2012 Sb., doznala od 1. ledna 2014 výrazných změn. Pěstoun nabízí pomoc těm dětem, které nemohou být ve své vlastní rodině a zároveň nemají šanci být umístěny v adoptivní rodině; tedy nabízí pomoc potřebnému dítěti, aniž by bylo prioritou uspokojit touhu po rodičovství.

V dosavadním pojetí pěstoun přijímá dítě s tím, že mu nenabízí jen sama sebe, ale i celou svoji rodinu. To znamená, že přijaté dítě má šanci prožít pocit lásky; i s tím, že ví, že ty o ně pečující osoby nebyly účastny aktu jeho stvoření. Mnohdy je v takovýchto rodinách navázán dlouhodobý až trvalý vztah, který přetrvává i po ukončení pěstounské péče. (Stejně jako vznik, tak i konec pěstounské péče je víceméně právním aktem – tedy vzniká a zaniká výrokem soudu nebo zletilostí dítěte). Na jednom setkání jsem byl pokárán, že nám svěřené dítě nazývám dcerou a ona mne považuje za otce. Prý mojí úlohou pěstouna je poskytnout dítěti hmotné požitky (ošacení, hotelové služby, zdravotní péči, dohled nad školní docházkou); co se týče emocionální satisfakce, tak tato prý leží na bedrech biologických rodičů. Na tomto místě musím podotknout, že nejen já, ale i mnozí z pěstounů kolem mne mají zkušenost, že intervence biologické rodiny není vždy ku prospěchu dítěte; v našem případě vstup biologické rodiny vždy dítě poškodil. Výše zmíněný zákon zavedl institut pěstounské péče na přechodnou dobu, která má právě zmíněné rysy, to znamená citově se ve vztahu k dítěti neangažovat. Jedna z protagonistů reformy dokonce vyslovila myšlenku, že dosavadní forma pěstounské péče vytváří lidské paskvily. S tímto kategoricky nesouhlasím, protože právě děti vedené v duchu klasické pěstounské péče se plně integrovaly do společnosti. A navíc, mají možnost využívat pěstounské rodiny jako substituci rodiny vlastní. Tedy: tyto děti by se nikdy nedostaly do rodiny adoptivní a musely by zůstat v péči ústavů. Myslím si, že není třeba diskutovat nad tím, zda je pro dítě výhodnější formace ústavem anebo rodinou. Nicméně nově zavedený institut pěstounské péče na přechodnou dobu v podstatě není žádné novum, protože i dosavadní forma umožňovala tzv. krátkodobou pěstounskou péči. Tím novem je právě odepření emocionální intervence do vztahu vychovatel-dítě (což odporuje základům etologie), a navíc tato nová pěstounská péče ještě výrazněji straní biologické rodině. Zdůrazňuji ještě jednou – kdykoliv se do svěřených dětí angažovala biologická rodina, vždy to skončilo katastrofou, a to i přesto, že děti byly ke vztahu k této rodině podporovány. Pěstounská rodina na rozdíl od ústavu dává dítěti, které nemůže vyrůst v rodině vlastní nebo adoptivní, šanci poznat obraz rodiny, který se pak v případě absence emocí stává skutečným paskvilem, nebo dokonce jen pouhým „pracovním poměrem“.

Dovoluji si upozornit ještě na jednu velmi závažnou skutečnost: pěstoun není zákonným zástupcem dítěte, pokud jej soud neustanoví poručníkem. Zákonným zástupcem je tedy biologický rodič, poručník nebo opatrovník, což může být jak fyzická, tak právnická osoba (OSPOD). Opomenutí tohoto faktu může způsobit nemalé problémy hlavně v případě nově zavedené formy pěstounské péče na přechodnou dobu.

Přínos pěstounské péče spočívá v nabídce formace (výchovy, nabídky cesty k dospělosti, tedy socializace) dítěte v rodinném prostředí. Dítě poznává nuance mezilidských vztahů v té základní společenské jednotce, což sebelepší ústav, ať se snaží sebevíce, nemůže zvládnout.

Zdeněk Novotný

MUDr. Zdeněk Novotný

Dětské centrum Domeček p. o.

Jedličkova 5, 700 44 Ostrava

zdenek.novotny@ddpd3.cz